



IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	III / 1651 - 7 / 2018.
Érkezett:	2019 FEBR 18.
Példány:	1 Kezezőiroda:
Melléklet:	Ø db 4

Iktatószám: XX-AJFO/1/ /2019.
Ügyszám: III/1651-5/2018. /3. ✓

[REDACTED]

Budapest
Donát utca 35-45.
1015

Tárgy: az Alkotmánybíróság megkeresése az AB-III/1651-4/2018. számú végzés kapcsán (megismételt eljárásban a bünyügyi költség viselésére vonatkozó szabályokkal kapcsolatos bírói indítvány)

Tisztelt [REDACTED]

A tárgybeli megkeresést köszönettel kézhez kaptam. Az Alkotmánybíróság előtt III/1651-0/2018. számon folyamatban lévő, bírósági indítvány alapján indult ügyben az alábbiakról tájékoztatom.

I. 1. Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése kimondja, hogy bírói kezdeményezés alapján indult egyedi normakontroll eljárásra akkor van lehetőség, ha a „*bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította*”. A tárgybeli ügyben a bírói indítványt a Nyíregyházi Törvényszék, mint az alapjául szolgáló eljárásban megismételt eljárás keretében eljáró másodfokú bíróság fogalmazta meg. A szóban forgó ügy fellebbezés folytán, tehát megismételt eljárásban került a másodfokú bíróság elé. A bíróságnak a másodfokú eljárás során a bünyügyi költség tekintetében a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénynek (a továbbiakban: Be.) a másodfokú bírósági határozatokról szóló fejezetében található 613. §-át, illetve – tekintettel az 589. §-ában található utaló szabály alapján – az 574-576. §-át kell alkalmaznia. Tehát az indítványban támadott Be. 631. §-a – figyelembe véve az alábbi pontokban kifejtett helyes értelmezését a jogszabálynak – nem alkalmazandó a másodfokú bírósági eljárásban, csak kifejezetten a hatályon kívül helyező végzés elleni fellebbezés elbírálása során vehető figyelembe a bünyügyi költség viselésének megállapítására.

Fentiekre tekintettel álláspontom szerint az indítvány nem felel meg az Abtv. 25. § (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek.

I. 2. Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pontja szerint a kérelemben meg kell jelölni az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit. Ugyanezen bekezdés e) pontja alapján az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia, azon belül is indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével.

Az indítvány V. pontja tévesen hivatkozik az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésére, mely szerint *„mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”* Az Alkotmánybíróság a 3281/2018. (VII.20.) AB végzésében rögzítette, hogy *„az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése a közigazgatási hatósági eljárás vonatkozásában fogalmazza meg a tisztességes eljárás követelményét”*, erre tekintettel – a hivatkozott AB végzés alapjául szolgáló bírói indítványhoz hasonlóan – nem állapítható meg összefüggés az Alaptörvény rendelkezése és a tárgybéli bírói indítvány alapjául szolgáló bírói eljárás között.

Megjegyezhető továbbá, hogy az indítványozó az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés sérelmét alkotmányjogilag releváns indokolással egyébként sem támasztja alá. Ennek szükségességét rögzíti a fent idézett 3281/2018. (VII.20.) AB végzés is, miszerint *„az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében az indítványnak indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével.”* Továbbá azt is kimondja, hogy az indítványnak az alaptörvényi rendelkezésekhez *„kapcsolódóan önálló, érdemi vizsgálatot önmagában megalapozó érvelést”* kell tartalmaznia, mert *„[m]egfelelő indokolás hiányában nincs helye az indítványi elem érdemi elbírálásának.”*

Fentiekre tekintettel álláspontom szerint az indítvány nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) illetve e) pontjában meghatározott követelményeknek.

II. Amennyiben az Alkotmánybíróság a fenti érvelés ellenére az indítványt érdemben megvizsgálja, az alábbiakra hívom fel a figyelmet.

II. 1. Az indítvány III. pont 5. és 6. bekezdése ellentmondó megállapításokat tartalmaz arra vonatkozólag, hogy a fejezetet vagy a részt tekinti nagyobb egységnek a törvényi szerkezetrendszerben, amikor azt állítja, hogy a „LXXXVIII. Fejezetén belül található a Tizenhetedik és Tizennyolcadik Rész is”. A jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII.14.) IM rendelet 36. § (2) bekezdése szerint meghatározott rendje van a jogszabály szerkezeti egységei növekvő szintjének, amely szerint a rész nagyobb egységnek minősül, mint a fejezet. Ezt a szabályozást figyelembe véve a támadott rendelkezés értelmezési kérdést nem vethet fel. A Be. 631. §-ának az „e Fejezet” szóhasználata a fenti rendelet fényében egyértelműen értelmezhető, hogy: maga a szabály a Tizenhetedik Részre vonatkozik, amely nem tartalmaz külön fejezeteket. Az indítványozó álláspontja szerinti értelmezési lehetőség, miszerint a Be. 631. §-a a LXXXVIII. Fejezet (amely a harmadfokú bíróság határozatai címet viseli) alá tartozik, téves, mert e fejezet a Be. 625. §-ával véget ér. A támadott Be. 631. § az indítványozó állításával szemben kétséget kizáróan a Tizenhetedik Részben található, amely a másodfokú és a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálását szabályozza. E résznek az első szakasza, 626. § világosan kimondja, hogy a *„másodfokú és a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálása iránti eljárásban a harmadfokú bírósági eljárásra vonatkozó rendelkezéseket az e Részben foglalt eltérésekkel kell értelemszerűen alkalmazni.”*

Mindemellett az indítványban hivatkozott Tizennyolcadik Rész – amely a megismételt eljárásokra vonatkozó szabályokat tartalmazza – vonatkozásában sem merülhet fel a Be. 631. §-ának alkalmazása, mivel az a megismételt eljárásokra vonatkozó eltérések alkalmazása mellett visszautal a Be. korábbi Részzeire (Tizenharmadik, Tizennegyedik és Tizenötödik Rész), amelyek rendelkeznek a bünyügyi költség szabályairól, így az Tizennyolcadik Fejezetre alkalmazandó. A fentiekre tekintettel álláspontom szerint a Be. 631. §-a kétséget kizáróan csak a Tizenhetedik Rész vonatkozásában értelmezhető.

Felhívom továbbá a figyelmet, hogy az indítvány maga is hivatkozik az Alaptörvény 2019. január 1-jétől hatályos 28. cikkére, amely szerint „[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuláját, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.” Erre tekintettel a jogalkalmazónak figyelembe kell vennie a jogszabály célját annak értelmezése során. Álláspontom szerint a Be. 631. §-ához fűzött indokolásból egyértelműen kiderül a rendelkezés célja, azaz hogy a hatályon kívül helyezés elleni fellebbezés elbírálására irányuló eljárás során oly módon rendezze a jogalkotó a bünyügyi költség viselésének a szabályait, hogy az ilyen eljárás során keletkezett bünyügyi költséget az állam viselje. A Be. indokolása szerint – amelyet az indítvány is idéz – „a törvény abból indul ki, hogy a hatályon kívül helyező végzés elleni fellebbezés miatt indult eljárással összefüggésben felmerült bünyügyi költség az állam szerveinek működése körében merült fel, [ezért] úgy rendelkezik, hogy az ezen eljárással összefüggésben felmerült bünyügyi költséget az államnak kell viselnie.”

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján az egyedi normakontroll eljárásnak előfeltétele, hogy „a bíró megállapítsa az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket és azokat értelmezze. Ha az értelmezési folyamat során arra a következtetésre jut, hogy az alkalmazandó jogszabály normatartalma feloldhatatlan ellentétben áll az Alaptörvénnyel, akkor kezdeményezi az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítvány indokolásának – ebből következően is – az Alaptörvény valamely rendelkezésével való ellentétet kell határozottan állítania és alátámasztania, amely ellentét azonban nem merülhet ki egy esetleges értelmezési nehézségben. A bírónak tehát nem elegendő önmagában a jogbiztonság elvének részét képező normavilágosság követelményének sérelmére hivatkoznia sem azon az alapon, hogy nem tudja megállapítani az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket, sem azon az alapon, hogy nem tudja azokat egyértelműen értelmezni.”¹ Erre tekintettel álláspontom szerint az indítvány tartalmilag sem megalapozott, mert a jogállamiság alkotmányos elvéből levezetett jogbiztonság követelményének megsértésére hivatkozik, azon belül pedig azt állítja, hogy nem felel meg a hatályos szabályozás a normavilágosság követelményének, holott mind a Be. indokolásában megjelenő, konkrét jogalkotói szándék, mind az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján jogalkalmazói értelmezésen keresztül feloldható az indítványozó által állított értelmezési probléma.

Összefoglalva, a Be. 631. § rendelkezésének egyetlen helyes értelmezése tehát az, hogy a másodfokú és a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálása iránti eljárás során felmerült bünyügyi költséget az állam viseli.

¹ 28/2013. (X.9.) AB határozat [35] – [36]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében meghatározott jogállamiságból fakadó „*jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csak az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.*”² Az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a jogbiztonságból fakadó követelmény az is, hogy a jogalkalmazás során felismerhető legyen a normatartalom. A 24/2013. (X.4.) AB határozatban pedig azt rögzíti, hogy „*[a] jogszabály-értelmezési nehézségeket általában a jogalkotói vagy jogalkalmazói jogszabály-értelmezés eszközeivel kell felszámolni*”. A fenti indokolásra tekintettel az indítvány által támadott jogszabály a jogalkalmazó megfelelő jogszabály-értelmezésével nem tekinthető értelmezhetetlennek vagy alkalmazhatatlannak, a jogalkalmazás során felismerhető a normatartalom, a támadott rendelkezés nem ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével.

Egyebekben jelzem, hogy amennyiben az indítványban foglalt kérelemnek az Alkotmánybíróság eleget tenne és megsemmisítené a támadott jogszabályhelyet, akkor – a jogalkotó szándékával is szemben – a vádlottra nézve hátrányosabb szabályt kellene a jövőben alkalmazni. Ugyanis a szabályozás azt a célt szolgálja, hogy a hatályon kívül helyezés elleni fellebbezés elbírálására irányuló eljárások során minden esetben, kötelező jelleggel az állam viselje az eljárás során keletkezett bűnügyi költséget, hiszen az ilyen eljárásokkal összefüggésben felmerült bűnügyi költség az állam szerveinek működése körében merült fel. A bűnügyi költség fogalmát a Be. XXV. Fejezete határozza meg, az 574. § (1) bekezdése pedig kimondja, hogy az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatában a vádlottat kötelezi a bűnügyi költség viselésére, ha őt bűnösnek mondja ki vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja. A másodfokú bíróság eljárása során a 613. § (1) bekezdése értelmében a határozatában megállapítja a másodfokú bírósági eljárásban felmerült bűnügyi költséget, és szükség esetén rendelkezik annak viseléséről. A (2) bekezdés pedig a bíró mérlegelési jogkörét meghagyva lehetőséget biztosít, hogy a bűnösnek kimondott vádlott esetében mentesítse az eljárásban felmerült bűnügyi költségnek vagy egy részének a megfizetése alól, amennyiben a vádlott vagy a védő fellebbezése eredményes volt. Fentiekre figyelemmel az indítványban támadott Be. 631. § megsemmisítése esetén, e szabály hiányában bírói mérlegeléstől függne, hogy a vádlott mentesül-e az egyébként az állam szerveinek működése körében felmerült bűnügyi költség megfizetése alól.

II. 2. Az indítvány felveti továbbá azt a problémát, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 403. § (5) bekezdésében szereplő szabály nem jelenik meg a hatályos törvényben. A korábbi szabály ugyanis kimondta, hogy „*a vádlott nem kötelezhető annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismételni*”, mely szabályhoz képest visszalépést jelent az indítványozó álláspontja szerint a hatályos rendelkezés aszerinti értelmezése, hogy legfeljebb a hatályon kívül helyező végzés elleni fellebbezés elbírálásának szabályozása körében kötelezi az államot a bűnügyi költség viselésére. Ahogyan azt az indítvány is tartalmazza, a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 234. § (4) bekezdése 1988. január 1-jétől volt hatályos és úgy rendelkezett, hogy „*[a] bíróság a meg-ismételt eljárásban felmerült bűnügyi költségnek vagy egy részének megfizetése alól a vádlottat mentesítheti, ha a megfizetésre kötelezés – az eljárás megismétlésének okára tekintettel – méltánytalan lenne*”. Ezzel a rendelkezéssel kapcsolatban

² 3098/2016. (V.24.) AB határozat [30]

fontos rámutatni arra, hogy ez a szabály a bíróság mérlegelési körébe sorolta egyfajta méltányossági jogkörként, hogy a megismételt eljárásban felmerült, egyébként a vádlottat terhelő büntügyi költséget „mérésékelje” vagy „elengedje”. Ez a szabály tehát nem szabott normatív, kötelező kereteket az ilyen típusú büntügyi költségek esetében. Ezt követően a 2003. július 1-jétől hatályos régi Be. eredetileg nem tartalmazott semmilyen szabályt a megismételt eljárás tekintetében a büntügyi költség-viseléssel kapcsolatban. Az indítvány által is hivatkozott, a régi Be. 403. § (5) bekezdésében foglalt szabály ugyanis csak 2006. július 1-jén lépett hatályba. Tehát 2003 és 2006 között nem volt hatályban olyan szabály, amely a megismételt eljárásban a büntügyi költségek viselésével kapcsolatban az általános szabályoktól eltérően kezelte volna ezt kérdést.

A régi Be. 403. § (5) bekezdésével kapcsolatban jelzem továbbá, hogy e rendelkezés értelmezése nem volt egyértelmű, a bírósági gyakorlat többféle értelmezést is megengedett. A rendelkezés a következőképpen szólt: *„[a] vádlott nem kötelezhető annak a büntügyi költségnek a viselésére, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismételni”*. A rendelkezés tehát nem azt rögzítette, hogy ki viselje a megismételt eljárásban felmerült költséget és azt sem tette egyértelművé, hogy valamennyi, a megismételt eljárásban felmerült költség esetén érvényesül a vádlott kötelezésének tilalma vagy csak bizonyos költségelemek viselésére nem lehet kötelezni a vádlottat. Erre az értelmezési dilemmára utal egyébként álláspontom szerint a Dr. Belegi József által szerkesztett Büntetőeljárás jog Kommentár³, amelyben Dr. Molnár Gábor Miklós úgy fogalmaz, hogy *„[a] törvény azonban nem úgy rendelkezett, hogy a büntügyi költség viselését ez esetben az államra terhelte volna, mely megoldásból az a következtetés vonható le, hogy a jogalkotó differenciálni kívánt. E törvényi szabályozásból következtethető az az értelmezés, mely szerint az (5) bekezdés alapján a vádlott ezt követően is viselni tartozik azt a költséget, amelyet tevékenységével vagy mulasztásával maga okozott”*. Fontos tehát hangsúlyozni, hogy az indítvány által mérceként hivatkozott korábbi rendelkezés egyáltalán nem volt egyértelmű és abból többféle értelmezés is következhetett.

Ezzel kapcsolatban érdemes utalni arra, hogy az eljárás megismétlésére számos okból sor kerülhet és számos módon alakulhat a megismételt eljárásban lefolytatandó bizonyítás iránya, amely alapvető hatással van a megismételt eljárásban felmerülő büntügyi költségekre. Így az is elképzelhető, hogy az alapeljárásban vizsgálttól teljesen eltérő büncselekmény körül folyik a megismételt eljárásban a bizonyítás. Erre tekintettel sokféle helyzet kialakulhat az eljárás megismétlése esetén és csak a megismételt eljárás lezárását követően, a teljes eljárás fényében lehet állást foglalni abban a kérdésben, hogy melyek azok, akár az alapeljárásban, akár a megismételt eljárásban felmerült költségelemek, amelyek a jogerős ítélet meghozatala szempontjából szükségtelenek voltak, és melyek azok, amelyek viselésére a vádlott kötelezése indokoltnak tekinthető.

A Be. jelenlegi szabályozása egyértelmű a másodfokú eljárásban a büntügyi költségek viselésével kapcsolatban a megismételt eljárások tekintetében is. Azaz nem merülhet fel jogértelmezési probléma azzal összefüggésben, hogy milyen szabályok alapján kell eljárnia a bíróságnak. A fentiek alapján ilyen esetben a büntügyi költség tekintetében a Be. 613. §-át (amelyet a Be. „A másodfokú bíróság határozatai” elnevezésű LXXXIV. Fejezete tartalmaz), illetve a Be. 589. §-ában található, a másodfokú eljárásra vonatkozó rendelkezésekre utaló szabály alapján a Be. 574-576. §-át (amelyet „Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatai” címet viselő LXXX. Fejezet tartalmaz) kell alkalmazni. E körben ki kell emelni, hogy a Be. 574. §-a

³ Dr. Belegi József (szerk.): Büntetőeljárás jog – Kommentár a gyakorlat számára, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, Harmadik kötet, 1571. oldal

két olyan szabályt is tartalmaz, amelyek lehetőséget – illetve adott esetben kötelezettséget is – teremtenek az eljáró bíróság számára, hogy a bűnügyi költség egyes elemei tekintetében ne a vádlottat kötelezze a költségviselésre.

Ennek megfelelően a Be. 574. § (3) bekezdése rögzíti, hogy „[a] vádlottat nem lehet kötelezni annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely – nem az ő mulasztása folytán – szükségtelenül merült fel, vagy amelynek viselésére a törvény alapján mást kell kötelezni”. Ez alapján az általános szabály alapján a bíróság köteles mérlegelni egy megismételt eljárásban is, hogy melyek azok a költségelemek, amelyek szükségtelenül merültek fel és ezen költségek viselésére nem kötelezhető a vádlott. A másik releváns szabályt pedig a Be. 574. § (5) bekezdése tartalmazza, amely alapján „[a] bíróság a bűncselekmény tárgyi súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól a vádlottat mentesítheti”. Ez az alapvetően a bíróság diszkrecionális jogkörébe utalt lehetőség szintén lehetőséget biztosít a bíróság számára a megismételt eljárásban is arra, hogy az aránytalanul magas bűnügyi költséget a vádlott javára mérsékelje.

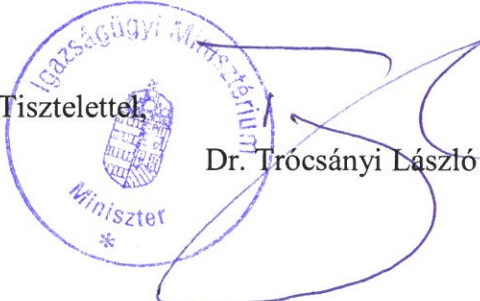
Álláspontom szerint a Be. szabályozása egyértelműen és megalapozott keretek között tartalmazza a megismételt eljárás során alkalmazandó rendelkezéseket a bűnügyi költség viselése tekintetében. A fentiek alapján az is látható, hogy a Be.-be alapos okok miatt nem került bele a régi Be. 403. § (5) bekezdéséhez hasonló szabály, mivel a korábbi szabályozás alapján nem volt egységes a joggyakorlat. A Be. továbbá a jelenlegi, fentiekben összefoglalt szabályok alapján is biztosítja azokat az eltérési lehetőségeket, amelyek alapján a bíróság figyelemmel lehet a konkrét megismételt eljárás valamennyi körülményére és azokra tekintettel mérsékelheti a vádlottat terhelő bűnügyi költségek mértékét.

Végül jelezni kell azt is, hogy természetesen az Igazságügyi Minisztérium folyamatosan figyelemmel kíséri a Be. szóban forgó szabályozásának az érvényesülését is, és ha tapasztalatok arra mutatnak, hogy a jelenlegi keretek között a vádlottra nézve indokolatlanul méltánytalan jogalkalmazási gyakorlat alakulna ki, akkor javaslatot dolgozunk ki a Be. megfelelő módosítására.

III. Álláspontom szerint a fenti indokolásra tekintettel az indítvány alkotmányjogilag nem megalapozott, az I. pontban foglaltak szerint elsősorban nem befogadható amiatt, mert nem felel meg az Abtv. 25. § (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek, másodsorban az indítványozó tévesen hivatkozik az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmére. Továbbá nem áll fenn a jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz való jog sérelme sem tekintettel arra, hogy a jogalkalmazó jogszabály-értelmezésével a támadott norma a jogalkotó céljának és az Alaptörvény 28. cikkének megfelelően alkalmazható.

Kérem tájékoztatásom szíves tudomásulvételét.

Budapest, 2019. február „14”

Tisztelettel,

 Dr. Trócsányi László